Allah'ın insanlara verdiği birçok nimet vardır. Konuşma nimeti ise insanı diğer canlılardan ayıran vasıfların başında gelir. İnsanın vasf-ı mümeyyizi olan konuşma nimeti, diğer nimetlerde de olduğu gibi, rast gele kullanılmamalı, belirli kıstaslar içerisinde konuşma adabına riayet edilmelidir. Konuşma adabını "Ne söylediğine ve hangi zamanda söylediğine dikkat et." diye en sade şekilde özetleyen Hazreti Ebu Bekir Efendimiz'in bu sözü bizim için mihenk taşıdır. Nerde konuşmak, ne zaman susmak, ne söylemek, neyi söylememek ve bunları yapabilmenin pratik usullerini sizin için yedi maddede topladık.

1. Susmasını bilmek

Öncelikle konuşmanın zıddı olan susmak, en güzel huylardandır. Âfiyet ve selâmetin onda dokuzu susmaktadır. Çünkü insanın başına gelen belâlar çok konuşması sebebiyledir. Süleyman aleyhisselam "Eğer konuşmak gümüş ise susmak altındır." buyurmuştur. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)de "Çok konuşanın hatası çok olur, hatası çok olanın günâhı da çok olur, günâhı çok olan kimseye de ateş daha lâyık olur." buyurmuşlardır.

2. Faydasız sözleri terk etmek

Fazla konuşmak, tekrarında fayda olmayan şeyleri tekrar etmek ve lüzumundan fazla konuşmaktır. Faydası olmayan şeyleri konuşarak vakit zayi edilmemelidir. İnsan ömründen hesaba çekilecektir. Resûlullâh (s.a.v.); "Kişinin faydasız şeyleri terk etmesi, onun müslümanlığının güzelliğindendir." yine başka bir hadisinde "Dilini fazla konuşmaktan tutan ve malının fazlasını infâk eden kimseye müjdeler olsun." buyurdular.

Konuşmanın ortası; az sözle maksadını gizlemeyen, çok sözle muhâtabını usandırmayandır. Hızır (a.s.), Mûsâ (a.s.)'a bu hususta: "Ey Mûsâ, dinleyen söyleyenden daima fazla usanır ve yorulur. Konuştuğunda muhâtabına bıkkınlık verecek kadar sözü uzatma. Hem şurasını da iyi bil ki; kalbin bir kap gibidir. Onun içine koyacağın şeyleri düşün de koy." der.

3. Yalana yaklaşmamak

Kişi, doğru veya yanlış her duyduğu şeyi söylememelidir. Müslüman, tehlike görse bile doğruyu söyler, yalan konuşmaz. Çünkü doğru söylemekte tehlikelerden kurtuluş vardır. Kurtuluş doğrulukta, helâk olmak ise yalandadır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) “Duyduğu her şeyi söylemesi, kişiye günah olarak yeter.” ve “Kim ki, yalan söylemeyi ve yalanla amel etmeyi bırakmazsa, Allâhü Teâlâ o kimsenin yemeyi, içmeyi bırakmasına, orucuna bir kıymet vermez.” buyurmuştur.

4. Bilmiyorum deme erdemine sahip olmak

Bir insan için bütün ilimleri bilmek imkânsızdır. İş böyle olunca bazı şeyleri bilmemek bir eksiklik değildir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadîs-i şerîflerinde “Kendine bir meseleden sorulup da bilmediği hâlde fetvâ veren kimse hem sapık hem de saptırandır.” buyurmuşlardır. Hz. Ali (k.v.): “Size bir şey sorulup da bilemediğiniz zaman ‘Bilmiyorum, Allah bilir.’ cevabını vermeniz kalb ve vicdâna ne kadar hoş gelir. Zâten âlim; bilmediklerinin bildiklerinden çok olduğunu bilendir, İbn-i Abbas radiyaallahumâ, “Bilmiyorum demeyi terk eden âlim, belâsını bulmuş demektir.” der. Bazı âlimler ise “Bilmiyorum diyen, noksanını bilip çalışa çalışa âlim olur, fakat bilmediği halde biliyorum dâvâsında bulunan, felâket çukuruna düşer.” demişlerdir.

5. Münakaşayı terk

Münâkaşa ve mücâdeleden uzak durmalıdır. Çünkü bunlar düşmanlığın anahtarıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) “Kim haklı olduğu hâlde münâkaşayı terk ederse cennetin en üst derecesinde onun için bir köşk yapılır. Kim de haksız olduğu hâlde münâkaşayı terk ederse onun için cennetin kenarında bir köşk yapılır.” buyurmuştur.

6. Gıybetten sakınmak

Konuşma adabına riayet eden kişi gıybet etmez. Gıybet, kişinin başka birisi hakkında, duyduğunda hoşlanmayacağı şeyleri o kişi yanında yok iken açıkça, kinâye yoluyla veya işâretle söylemesidir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buyurmuştur ki: “Bilir misiniz, gıybet nedir?” Allah ve resûlü daha iyi bilir, dediklerinde “Kardeşini, hoşlanmayacağı bir şey ile anmandır.” buyurdu. “Ya söylediğim kardeşimde varsa?…” denildiğinde ise “Eğer söylediğin onda varsa gıybet etmiş olursun ve eğer söylediğin onda yoksa o vakit ona iftirâ etmiş olursun.” buyurdu.

7. Çirkin sözden sakınmak

Sövmek ve çirkin söz söylemek de adaba riayet eden kişinin huyu değildir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) “Kötü ve çirkin söz cefâdır, cefâ ise cehennemdedir.” “Muhakkak Allah çirkin ve kötü söze buğzeder.” buyurdular. Allâh’ın yarattıklarından -canlı, cansız- hiçbir şeye lânet

etmez, lânet etmeyi alışkanlık hâline getirmez. Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurdular: “Kul bir şeye lanet ettiği vakit, bu lanet göğe yükselir, yükselince de göğün kapıları kendisine kapanır. Sonra bu lanet yeryüzüne iner. Yeryüzünün de bütün kapıları kendisine kapanır. Bundan sonra sağa döner, sola döner, çıkar yol bulamayınca, (sonunda) lanet edilmiş olan kimseye döner. Bu kimse buna lâyık ise, iş tamamdır; değilse, lanet edenin kendisine döner.” buyurmuşlardır.

Fatih ÇELEBİ - Şubat 2012